

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра гістології та медичної біології

Силабус
вибіркового освітнього компоненту
«Гістологія та ембріогенез органів ротової
порожнини»

Луцьк–2026

Силабус освітнього компонента «Гістологія та ембріогенез органів ротової порожнини» підготовки магістра.

Розробники:

Степанюк Ярослав Васильович – професор кафедри гістології та медичної біології, к. б. н., доцент;

Миронець Марина Юрївна – старший викладач кафедри гістології та медичної біології.

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми:



Віктор ГОРИЦЬКИЙ

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри гістології та медичної біології

протокол № 6 від «29» січня 2026 р.

Завідувач кафедри:



Петро БОЙКО

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення II Стоматологія Стоматологія Магістр	Вибірковий
Кількість годин / кредитів 150 / 5		Рік навчання – 2-ий
		Семестр – 4-й
		Лекції – 0 год
		Практичні (семінарські) – 54 год
		Лабораторні – 0 год
		Індивідуальні – 0 год
ІНДЗ: немає		Самостійна робота – 86 год
Мова навчання	Консультації – 10 год	
	Форма контролю: залік	
		українська

II. Інформація про викладачів

ППП:	Степанюк Ярослав Васильович
Науковий ступінь:	кандидат біологічних наук
Вчене звання:	доцент
Посада:	професор кафедри гістології та медичної біології
Комунікація зі здобувачами освіти:	тел.: +38 0501571414 e-mail: Stepanyuk.Yaroslav@vnu.edu.ua
ППП:	Миронець Марина Юріївна
Науковий ступінь:	–
Посада:	старший викладач кафедри гістології та медичної біології
Комунікація зі здобувачами освіти:	тел.: +38 099 077 80 58 e-mail: Myronets.Maryna@vnu.edu.ua
Консультації:	графік консультацій розміщений на дошці оголошень кафедри (ауд. С-324).
Розклад занять розміщено на сайті:	https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi

III. Опис освітнього компоненту

1. Анотація курсу.

Силабус вибіркового освітнього компонента «Гістологія та ембріогенез органів ротової порожнини» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти. Зміст курсу базується на системному підході до вивчення мікроскопічної будови та закономірностей пренатального розвитку органів ротової порожнини, що є фундаментом для розуміння етіології вроджених вад і патологічних процесів щелепно-лицевої ділянки. Заняття передбачають детальне вивчення морфологічних особливостей слизової оболонки різних відділів (губ, щік, піднебіння, ясен, язика), а також гістофізіології великих і малих слинних залоз та мигдаликів. Окремий розділ присвячено одонтогенезу: розглядаються механізми закладки, гістогенезу, мінералізації та зміни зубів, а також структурна організація їхніх твердих і м'яких тканин.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета: сформувати у здобувачів освіти цілісну систему знань про закономірності розвитку (ембріогенезу) та мікроскопічної будови органів ротової порожнини, що є базою для розуміння етіології та патогенезу стоматологічних захворювань.

Завдання освітнього компонента:

- Вивчити мікроскопічну будову слизової оболонки різних відділів ротової порожнини (губ, щік, піднебіння, ясен, язика) з урахуванням структурно-функціональної спеціалізації.
- Засвоїти особливості гістофізіології великих і малих слинних залоз, а також морфологічну організацію мигдаликів як компонентів імунної системи ротової порожнини.
- Сформувати цілісне уявлення про одонтогенез: механізми закладки зуба, гістогенез його тканин, процеси мінералізації та фізіологічної зміни зубів.
- Навчитись здійснювати морфологічний аналіз твердих і м'яких тканин зуба з використанням сучасних гістологічних критеріїв.
- Сформувати розуміння морфогенетичних передумов виникнення вроджених вад розвитку та патологічних процесів у щелепно-лицевій ділянці.
- Розвинути навички інтерпретації гістологічних препаратів, аналізу наукових джерел і інтеграції морфологічних знань у клінічну практику та дослідницьку діяльність.

3. Soft skills.

Освітній компонент сприяє розвитку загальних (soft skills) компетентностей, необхідних для професійної діяльності магістра медицини. А саме:

Критичне мислення – здатність аналізувати морфологічні дані, інтерпретувати результати мікроскопічних досліджень та оцінювати наукові джерела з позицій доказовості.

Аналітичні навички – уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ембріогенезом, структурною організацією тканин і розвитком патологічних процесів.

Комунікативна компетентність – здатність аргументовано представляти результати морфологічного аналізу в усній і письмовій формах, брати участь у дискусіях.

Навички академічної доброчесності – дотримання етичних принципів у роботі з науковими джерелами та результатами досліджень.

Самоорганізація та тайм-менеджмент – здатність ефективно планувати самостійну роботу, опрацьовувати значні обсяги наукової інформації.

Дослідницька культура – готовність до міждисциплінарної інтеграції знань та використання сучасних морфологічних методів у науковій і клінічній практиці.

4. Структура освітнього компонента.

Таблиця 2

№	Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Пр. роб.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю* / Бали (200 балів)
Змістовий модуль 1.							
Гістологія та морфогенез слизової оболонки ротової порожнини, губ, ясен та піднебіння.							
1.	Ембріогенез голови та шиї. Похідні глоткових дуг. Формування обличчя. Вроджені аномалії голови та шиї.	11		4	5	2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
2.	Розвиток ротової порожнини. Похідні первинної ротової ямки. Гістогенез слизової оболонки ротової порожнини.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
3.	Загальна характеристика ротової порожнини. Регіональні особливості епітелію слизової оболонки. Будова слизової оболонки вистильного, жувального та спеціалізованого типу.	8		2	4	2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
4.	Власна пластинка. Морфологія незроговілого та зроговілого епітелію ротової порожнини. Додаткові клітинні елементи у його складі.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
5.	Губи та губні залози. Максилярна, проміжна та мандибулярна зони щоки. Щічні залози.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5

6.	Ясна. Міжзубні ясенні сосочки. Ясенна кишеня. Епітеліальне прикріплення.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
7.	Тверде та м'яке піднебіння.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
8.	Підсумкове заняття № 1.	2		2			УВ / 5
Разом за змістовим модулем № 1		51		18	29	4	
Змістовий модуль 2. Гістологія та морфогенез великих слинних залоз.							
9.	Розвиток та аномалії великих слинних залоз.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
10.	Особливості будови білкових, слизових і змішаних відділів. Мікро- і ультрамікроскопічна характеристика кінцевих відділів та вивідних проток	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
11.	Будова привушної слинної залози.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
12.	Будова піднижньощелепної та під'язикової залоз	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
13.	Розвиток язика. Особливості слизової оболонки. Слинні залози язика.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
14.	Будова і функція сосочків язика. Орган смаку. Апоневроз та перегородка язика. М'язове тіло язика. Особливості інервації та кровопостачання.	8		2	4	2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
15.	Мигдалики. Будова та розвиток. Ямки та крипти мигдаликів.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
16.	Лімфоїдні вузлики мигдаликів та їхні клітинні елементи. Особливості будови язикового, глоткового, піднебінних та трубних мигдаликів. Лімфо-епітеліальне кільце	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
17.	Підсумкове заняття № 2.	2		2			УВ / 5
Разом за змістовим модулем № 2		52		18	32	2	
Змістовий модуль 3. Гістологія та морфогенез тканин зуба.							
18.	Розвиток зубів. Формування зубних зачатків. Гістогенез тканин зуба.	11		4	5	2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
19.	Зуби. Загальна характеристика твердих та м'яких тканин зуба.	8		2	4	2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
20.	Емалеві пучки та емалеві пластинки. Емалеві веретена. Кутикула емалі. Пелікула емалі	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5

21.	Дентин. Основна речовина дентину. Радіальні і тангенціальні волокна дентину. Плащовий і припульпарний дентин. Контурні лінії дентину. Дентинні трубочки (каналці). Предентин. Вторинний дентин. Прозорий дентин. Реакція дентину на пошкодження	8		4	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
22.	Цемент Клітинний і безклітинний цемент. Цементцит. Пульпа зуба Периферійний, проміжний та центральний шари пульпи. Коронкова та коренева пульпа. Дентиклі.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
23.	Підтримуючий апарат зубів. Циркулярна зубна зв'язка. Періодонт. Зубна альвеола.	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ (5)) / 3 = 5
24.	Підсумкове заняття № 3.	2		2			УВ / 5
Разом за змістовим модулем № 3		47		18	25	4	
Всього годин / Балів		150	0	54	86	10	200**

Форма контролю*: Форма контролю*: Т – тести; УО – усне опитування; ВПЗ – виконання практичного завдання.

200**: семестрова оцінка обчислюється як середнє арифметичне оцінок, отриманих за практичні роботи і згідно [«Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки»](#) конвертується у 200-бальну шкалу.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувача освіти передбачає підготовку до практичних занять, теоретичне вивчення питань, які не увійшли до практичного курсу, або ж були розглянуті коротко. Завдання для самостійного опрацювання входять в структуру занять та оцінюються в процесі поточного контролю на практичних заняттях під час вивчення відповідних тем. Перелік питань для самостійного опрацювання:

1. Клітинні механізми епітеліально-мезенхімної взаємодії у розвитку органів ротової порожнини.
2. Роль міжклітинних контактів (щільні, адгезивні, десмосоми) у підтриманні цілісності епітелію.
3. Ангіоархітектоніка слизової оболонки різних ділянок ротової порожнини.
4. Морфологічні аспекти мікробіоти ротової порожнини та її взаємодія з епітелієм.
5. Гістофізіологічні механізми адаптації слизової оболонки до механічного навантаження.
6. Морфологічні прояви дефіцитних станів (заліза, вітаміну В12) у слизовій оболонці.
7. Роль фібробластів власної пластинки у ремоделюванні сполучної тканини.
8. Морфологічні критерії диференційної діагностики гіперкератозів.
9. Вплив системних захворювань на морфологію слизової оболонки ротової порожнини.
10. Особливості регенерації слизової оболонки ротової порожнини в нормі та при ушкодженні.
11. Нейрогуморальна регуляція секреторної діяльності слинних залоз.
12. Ультраструктурні особливості міоепітеліальних клітин.
13. Порушення амелогенезу та дентиногенезу: морфологічні прояви.
14. Біомінералізація твердих тканин зуба: клітинні та матриксні механізми.
15. Стовбурові клітини пульпи зуба та їх перспективи у регенеративній медицині.
16. Морфологічні особливості вікової інволюції слинних залоз.
17. Імуногістохімічні маркери клітин слинних залоз.
18. Нейроморфологічні механізми смакової адаптації.
19. Морфологічні зміни цементу при функціональному перевантаженні зубів.
20. Судинна архітектоніка пульпи та її роль у трофіці зуба.
21. Клітинні механізми резорбції кореня молочних зубів.
22. Морфологічні аспекти гіперцементозу.
23. Репаративні процеси в періодонті після травматичних ушкоджень.
24. Біологічні механізми ортодонтичного переміщення зубів.
25. Морфологічні зміни тканин зуба під впливом кислотної демінералізації.
26. Клітинні та матриксні механізми фізіологічної та патологічної резорбції твердих тканин зуба.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Політика полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Освітня компонента передбачає постійну роботу здобувачів освіти в колективі. Середовище під час проведення практичних робіт є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Здобувачі освіти повинні не спізнюватися на заняття. Перед початком заняття здобувачі освіти повинні вимкнути звук засобів зв'язку (мобільний телефон, смарт- годинник тощо).

Здобувачі освіти повинні здійснювати попередню підготовку до практичних робіт згідно з переліком рекомендованої літератури. До початку ОК необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Teams (Office 365), One Note, Moodle для проходження тестування та ознайомлення з матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua. Корпоративна пошта з паролем видається методистом деканату. Оцінювання здійснюється відповідно до [«Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки»](#) Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувача освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі виконання та захисту практичної роботи та перевірки засвоєння знань у вигляді тестування.

На кожному занятті здобувач освіти отримує дві оцінки за цією шкалою, за:

- усне опитування;
- контрольного тестування за темою практичної роботи.

Оцінка за практичне заняття (тему) є середньою арифметичною оцінкою цих двох видів активності здобувача за 4-бальною шкалою. Розподіл максимальних балів наведено в таблиці 3. Максимальна кількість балів за поточний контроль становить 200 балів. Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному практичному занятті за 4- бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).

Сукупність знань, умінь, навичок, компетентностей, які набуті здобувач освіти у процесі навчання з кожної теми орієнтовно оцінюється за такими критеріями:

– 5 («відмінно») – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– 4 («добре») – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але

припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

– 3 («задовільно») – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

– 2 («незадовільно») – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач освіти за поточну навчальну діяльність при вивченні ОК становить 200 балів. Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати здобувач за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів. Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих здобувачем освіти оцінок за 4-бальною шкалою під час вивчення дисципліни впродовж семестру, шляхом обчислення середнього арифметичного, округленого до двох знаків після коми.

V. Підсумковий контроль

Залік виставляється за результатами поточної роботи здобувача за умови, що здобувач виконав ті види навчальної роботи, які визначено цим силабусом. Відвідування занять здобувачами освіти є обов'язковим та дає можливість отримати задекларовані у Галузевому стандарті спеціальності II Стоматологія та у освітньо-професійній програмі «Стоматологія» загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету) або може бути відпрацьоване на консультаціях відповідно до встановленого порядку.

У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 200 балів). У випадку, якщо здобувач набрав менше, ніж 120 бали, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 200. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувач освіти необхідно дотримуватися морально-етичних правил: не пропускати аудиторних занять (у разі пропуску – причину підтвердити документально); не привласнювати чужу інтелектуальну працю; у разі цитування наукових праць, методичних розробок, результатів досліджень, таблиць та ін. необхідно вказувати посилання на першоджерело.

Викладач і здобувач освіти мають дотримуватись [ст. 42 Закону України «Про](#)

освіту». Усі здобувачі освіти повинні ознайомитись із основними положеннями Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки та Ініціативою академічної доброчесності та якості освіти – Academic IQ.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Якщо з об'єктивних причин заняття пропущене, здобувач освіти повністю відпрацьовує тему практичного заняття в присутності лаборанта та чергового викладача, що включає всі види активності здобувача та всі види його оцінювання, передбачені цим силабусом. День та години відпрацювання визначаються графіком консультацій, який оприлюднюється, але не пізніше останнього тижня у відповідному семестрі.

Якщо здобувач освіти пропустив більше, ніж 5 практичні заняття, він має отримати дозвіл на їх відпрацювання у деканаті.

Терміни проведення заліку, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії.

**Шкала оцінювання здобувачів освіти з освітні
компонентів, де формою контролю є залік**

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
170-200	Зараховано
150-169	
140-149	
130-139	
120-129	
0-119	Не зараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Дельцова О. І., Чайковський Ю. Б., Геращенко С. Б. Гістологія та ембріогенез органів ротової порожнини : навч. посіб. для студ. стоматол. ф-тів вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредитації. Івано-Франківськ, 2016.

Додаткова:

1. Hill M. A. Embryology: website.
URL: https://embryology.med.unsw.edu.au/embryology/index.php/Main_Page
2. Brelje S., Sorenson R. L. [Histology guide : virtual microscopy laboratory](#)
3. Луцик О. Д., Іванова А. Й., Кабак К. С., Чайковський Ю. Б. [Гістологія людини](#). Київ : Книга плюс, 2003. 592 с.

Інформаційні ресурси:

1. http://embryodynamics.com/?page_id=15